

ΝΤΕΦΙ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

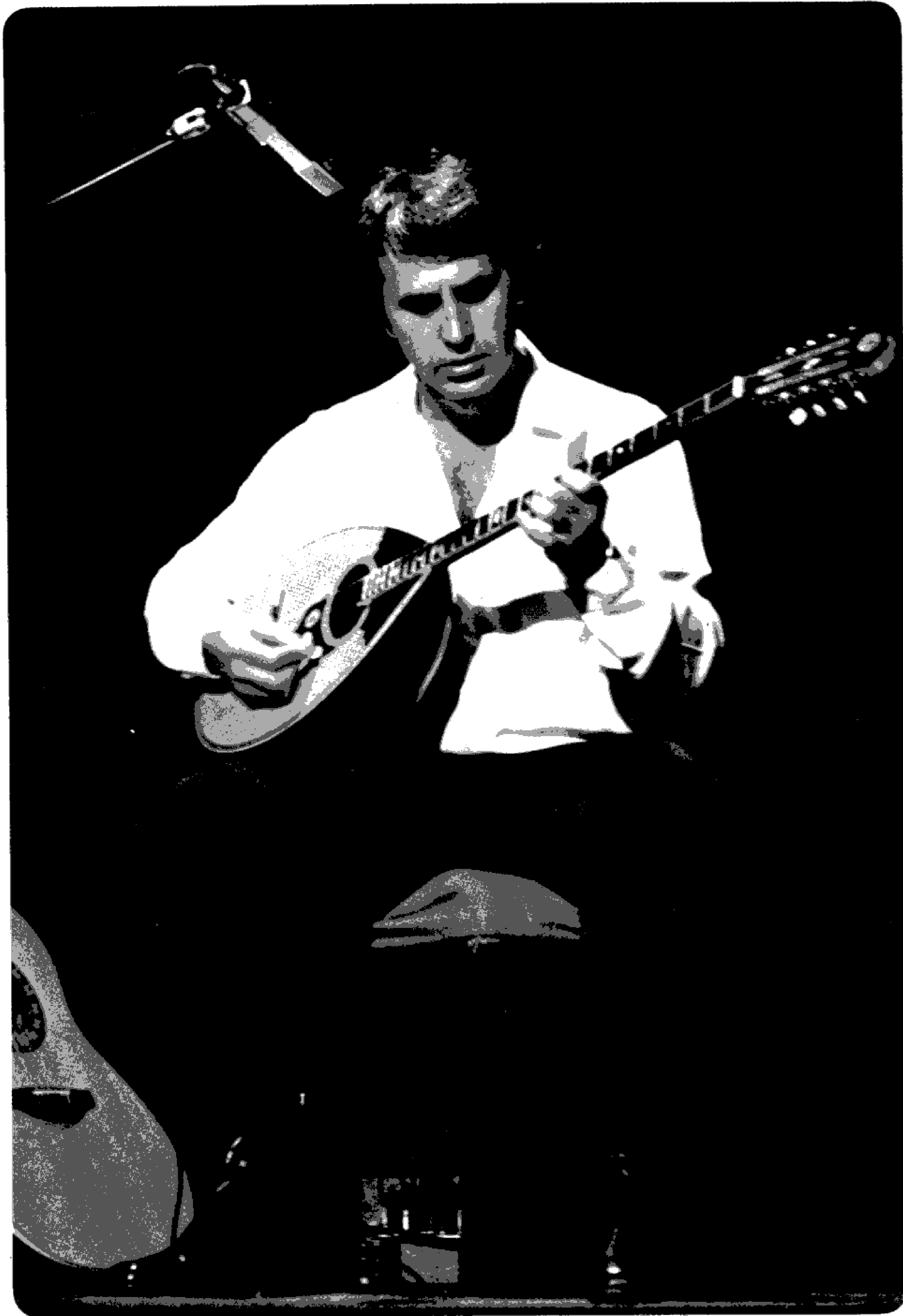
- ΛΑΪΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
- Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
- Ο ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΛΛΟΣ
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ
- Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ

- Ο ΠΑΡΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΡΟΚ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ
- Ο ΕΥΡΩΕΛΑΦΡΟΣ ΑΝΕΜΟΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
- ΤΖΑΚ ΚΕΡΟΥΑΚ
- ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ
- ΜΠΟΥΖΟΥΚΙ ή ΤΕΤΡΑΦΩΝΟ;

ΑΚΗ ΠΑΝΟΥ

ΘΕΛΩ ΝΑ ΤΑ ΠΩ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΝΤΑΛΑΡΑΣ

Οι δίσκοι που σηματοδοτούν την εποχή μας

Μ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ - Κ. ΤΡΙΠΟΛΙΤΗ
ΕΠΙΒΑΤΗΣ
με την ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΖΟΡΜΠΑΛΑ

ΣΤ. ΚΡΑΟΥΝΑΚΗ - Κ. ΤΡΙΠΟΛΙΤΗ
ΣΚΟΥΡΙΑΣΜΕΝΑ ΧΕΙΛΙΑ
ερμηνεύει η ΒΙΚΥ ΜΟΣΧΟΛΙΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΑΤΖΗΝΑΣΙΟΥ
ΠΙΣΩ ΑΠ' ΤΗ ΒΙΤΡΙΝΑ
με τον ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΤΡΑ

Δ. ΜΟΥΤΣΗ - Κ. ΤΡΙΠΟΛΙΤΗ
ΦΡΑΓΜΑ
Σ. ΜΠΕΛΛΟΥ - Δ. ΜΟΥΤΣΗΣ
και Λ. ΚΗΛΗΔΟΝΗΣ - ΑΛΚ. ΠΡΩΤΟΥΨΑΛΤΗ

ΑΡΛΕΤΑ
ΕΝΑ ΚΑΠΕΛΟ ΜΕ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ
ΤΑ ΜΠΑΡΑΚΙΑ
μια παραγωγή του ΔΙΟΝΥΣΗ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΤΣΗ
ΑΠΟΠΕΙΡΑ
με την ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΜΑΝΟΥ

Λ. ΠΛΑΤΩΝΟΣ - Μ. ΚΡΙΕΖΗ
ΣΑΜΠΟΤΑΖ
ΣΑΒΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΤΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΛΑΜΙΔΑΣ

ΗΛΙΑ ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ
οι μεγάλες επιτυχίες του ΗΛ. ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ
με την Χορωδία Κακίτση.

και:
ένα σημαντικό έργο
ΣΤΑΜΑΤΗ ΣΠΑΝΟΥΔΑΚΗ
ΚΥΡΙΕ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ένα λαϊκό ορατόριο
με τον Γ. ΚΟΥΤΡΑ και την Ε. ΒΙΤΑΛΗ

η μεγάλη φετεινή επιτυχία
ΓΛΥΚΕΡΙΑ
ΣΜΥΡΝΕ·Ι·ΚΑ

ΟΠΙΣΘΟΔΡΟΜΙΚΗ
ΚΟΜΠΑΝΙΑ
μια παραγωγή του ΔΙΟΝΥΣΗ
ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΓΙΩΤΑ ΒΕΗ
στα δημοτικά της

LYRA

ΝΤΕΦΙ

**ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ**

ΔΗΜΑΚΗ 3 ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ
ΤΗΛ. 6449.105
ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΗΛ. 8643.852

ΕΚΔΟΤΕΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΣΙΠΑΓΛΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΑΔΗΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΚΗΣ ΠΑΝΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΞΥΔΑΚΗΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΑΔΗΣ
ΤΑΣΟΣ ΦΑΛΗΡΕΑΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΖΩΡΤΖΗΣ
ΘΟΔΩΡΗΣ ΜΑΝΙΚΑΣ
ΛΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΡΟΜΟΙΡΑΣ
ΑΚΗΣ ΛΑΔΙΚΟΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
Εθνάρχου Μακαρίου 30

ΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΩ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΗΓΑΣ

ΓΡΑΦΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

**ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ**
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΟΥΛΙΟΥ 10
ΕΚΤΥΠΩΣΗ
Grapha TAMI
ΚΑΡΑΟΛΗ 21
ΝΕΑ ΧΑΛΚΗΔΩΝΑ
ΤΗΛ. 2513.308

ΤΕΥΧΟΣ 1

1982

ΤΙΜΗ 100 ΔΡΧ.

Για αναδημοσίευση κειμένων-σχεδίων
και φωτογραφιών από το ΝΤΕΦΙ
απαιτείται άδεια από τον εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ	1
ΣΧΟΛΙΑ	4-12
Ο ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΛΛΟΣ	14-16
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	17-21
ΧΑΡΙΣΤΙΚΗ ΒΟΛΗ	22-23
ΛΑ·Ι·ΚΑ ΝΥΧΤΕΡΙΝΑ ΚΕΝΤΡΑ	24-27
Ο ΕΥΡΩΕΛΑΦΡΟΣ ΑΝΕΜΟΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ	28-32
ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Δ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΟ ΝΤΕΦΙ	33
ΜΠΟΥΖΟΥΚΙ Η ΤΕΤΡΑΦΩΝΟ; ΙΔΟΥ Η ΑΠΟΡΙΑ	34-36
ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΙΣΙΝ ΕΣΧΑΤΟΙ	37-38
ΚΑΤΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΕΝΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΥ	39
Ο ΠΑΡΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΡΟΚ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ	40-45
Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ (συνέντευξη)	46-48
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ	49-53
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ	54-55
ΣΤΙΧΟΙ ΚΑΙ ΝΟΤΕΣ	56-57
ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ	58-59
ΔΙΣΚΟΚΡΙΤΙΚΗ	60-66
ΤΖΑΚ ΚΕΡΟΥΑΚ 1922-1969	67-72

Συνδρομές:

Εσωτερικού για ένα χρόνο 1.200 δρχ.
Για έξη μήνες 600 δρχ.
Επιχειρήσεις 2.500 δρχ.
Σπουδαστές Ωδείων 900 δρχ.

Εμβάσματα - Επιταγές:

Γιάννης Διαμαντόπουλος
Εθνάρχου Μακαρίου 30
Λυκόβρυση

Η φωτογραφία από τη ΖΙΤΣΑ στο εξώφυλλο είναι του Σ.ΕΛΛΗΝΙΑΔΗ.

Οι μουσικοί είναι οι:

Μάνθος Σταυρόπουλος (ντέφι), Φώτης Αθανασιάδης (κλαρίνο),
Βασίλης Αθανασιάδης (λαουτο-κιθάρα), Αχιλλέας Δήμου (βιολί)

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΑΤΗΣ
ΠΕΙΡΑΙΩΤΙΚΗ ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΚΟΜΠΑΝΙΑ
(ACBA)

ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ
(ACBA)

ΑΚΗΣ ΠΑΝΟΥ
ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
(ΑΦΟΙ ΦΑΛΗΡΕΑ)

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ
ΤΟ ΣΜΥΡΝΕΪΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΜΕΤΑ ΤΟ 1922.
(ΑΦΟΙ ΦΑΛΗΡΕΑ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΤΩΝ ΡΕΜΠΕΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΙ ΚΟΛΥΜΒΗΤΕΣ

SPHINX - SPHINX
(ACBA)

SPHINX
ΕΠΤΑ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ
(ACBA)

ΣΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΠΙΑΝΟΕΠΑΦΕΣ
(ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)

ΦΛΩΡΟΣ ΦΛΩΡΙΔΗΣ
ΝΖΡΡΡΤ
(ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)

Σ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ - Φ. ΦΛΩΡΙΔΗΣ
ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΟΥ ΜΠΑΡΑΚΟΥ
(ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)

POP ELEVEN

ΠΙΝΔΑΡΟΥ 38 και ΤΣΑΚΑΛΩΦ
3601729 - 3630868

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

«Μουσική ἐστὶ τρόπων μίμημα
βελτιόνων ἢ χειρόνων ἀνθρώπων»

Πλάτων

Εισαγωγή στην ιστορία, θεωρία και αισθητική της αρχαίας ελληνικής μουσικής, από τις παραδόσεις του καθηγητή Η.Α.ΚÖSTLIN στο Πανεπιστήμιο της Τυβίγγης. Οι παραδόσεις αυτές περιέχονται και στο βιβλίο του καθηγητή «Ιστορία της μουσικής» που εκδόθηκε πρώτη φορά στο Σούλτς το 1874. Ειδική επεξεργασία για την μουσική των αρχαίων χρόνων από τον καθηγητή K.Schmidt.

17

Από την περιληπτική μετάφραση Α.Μάλτου της πέμπτης έκδοσης του έργου (1898) (στην Αθήνα το 1908) έγινε προσαρμογή του κειμένου, από τον **Γιώργο Παπαδάκη**. Αυτό, επειδή η αρχαϊκή γλώσσα του μεταφραστή, οι πολύ συνοπτικές του διατυπώσεις και οι ειδικοί μουσικοί όροι, έκαναν το πρωτότυπο απρόσιτο στο σημερινό αναγνώστη που επιθυμεί μια εισαγωγή ικανοποιητικά κατανοητή στο θέμα.

Η εργασία του Η. Α. KÖSTLIN (Έριχ, Άντολφ, Καϊστλιν) για την ελληνική μουσική περιλαμβάνει: (1) Πρώτη περίοδος. Γενικός χαρακτηρισμός της ελληνικής μουσικής. α) το έδαφος, β) η θέση της μουσικής σχετικά με τις άλλες τέχνες, γ) στοιχεία διδασκαλίας. (2) Δεύτερη περίοδος: επισκόπηση της ιστορίας της αρχαίας μουσικής. Πρώτη εποχή. Οι προϊστορικοί χρόνοι και οι χρόνοι της ακμής. α) Προϊστορία, β) ανάπτυξη της μουσικής, γ) κλασική περίοδος, δ) αρχή της παρακμής. Δεύτερη εποχή: αναγέννηση και παρακμή.

Παραθέτουμε στην αρχή και τη βιβλιογραφία του συγγραφέα που αφορά μόνο τα κεφάλαια του για την ελληνική μουσική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές: 1 *Antiquae musicae auctores septem Vol I,II ed Meibom 1652*. Περιλαμβάνει τα «στοιχεία αρμονικά» του Αριστόξενου π. 325 π.χ., την «εισαγωγή αρμονική» του Ευκλείδη 300 π.χ., το «εγχειρίδιο αρμονικής» του Νικήμαχου του Γερασηνού κατά τον 2ο π.χ. αιώνα, την «εισαγωγή μουσική» του Αλυπίου 350 π.χ., την «αρμονική εισαγωγή» του Γαυδεντίου (άγνωστο πότε έζησε), την «εισαγωγή τέχνης μουσικής» του Βαχχείου του πρεσβυτέρου 150 π.χ., τρία βιβλία περί μουσικής του Aristides Quintilianus 1ος και 2ος μ.χ. αιώνας, και το φανταστικό έργο του Martianus Capella τον 5ο αιώνα μ.χ.

2 **Jonh Wallis: opera mathematica Vol III Οξφόρδη 1699**. Περιλαμβάνει την «αρμονική» του Πτολεμαίου Κλαυδίου (αρχές 2ου αι μ.χ.) τα σχόλια του Πορφυρίου (250 μ.χ.) στο έργο του Πτολεμαίου και την αρμονική του Μανουήλ Βρυεννίου (1325 μ.χ.).

3 **F.W. Marburg, Kritische Einleitung in die Geschichte und Lehrsätze der alten und neuen Musik. Βερολίνο 1759**.

4 **Stile, philosophical transactions 1760** (περί της ελληνικής παρασημαντικής).

5 **Fr. Driberg, die griechische Musik, auf ihre Grundsätze zurückgeführt 1841**.

- 6 Fr. Bellermand, die Hymnen des Dionysios und Mesomedes 1840, του ίδιου:
- 7 Die Tonleitern und Musiknoten der Griechen, 1847.
- 8 R. Volkmann, Plutarchus de musica 1856 (με παράρτημα περί των μουσικών οργάνων).
- 9 Fr. Weitzmann, Geschichte der griech. Musik 1855.
- 10 R. Westphal, Die Fragmente und Lehrsätze der griech. Rhythmiker 1861, του ίδιου:
- 11 Geschichte der alten und mittelalterlichen Musik 1864 Westphal u. Rossbach: Metrik der griech. Dramatiker und Lyriker 3 τομ. 1η έκδοση 1865.
- 12 Westphal, Aristoxenos von Tarent, Die Melik und Rhythmik des Klas. Hellenentums 1883.
- 13 K. Fortlage das musik. System der Griechen in seiner Urgestalt 1847.
- 14 O. Paul, die absolute Harmonik der Griechen 1866.
- 15 H.J. Fétis, histoire général de la musique 1869.
- 16 F. Geraert, histoire et théorie de la musique de l'antiquité 1875.
- 17 H. Riemann, studien zur Geschichte der Notenschrift.
- 18 J.H. Schmidt, Die Kunstformen der griechischen Poesie und ihre Bedeutung. I, Die Eurhythmie in den Chorgesängen der Griechen 1868. II, Die antique Kompositionslehre 1869. III, Die Monodien und Wechselgesänge der attischen Tragödie 1871 IV Griech. Metrik 1872.
- 19 A. Thierfelder, system der altgriechischen Instrumentalnotenschrift 1897.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Όσο και να διαφέρει η νεώτερη μουσική τέχνη από την αρχαία ελληνική, οι ρίζες της πάντως βρίσκονται εκεί. Πραγματικά, η νεώτερη μουσική, συγγενεύει πολύ περισσότερο με την αρχαία παρά όποια άλλη τέχνη με την προγονική της στην αρχαιότητα. Η παλαιά εκκλησιαστική μουσική δεν αναπτύχθηκε μόνο κάτω από την επίδραση μιάς ακουστικής παράδοσης, αλλά επειδή αναπτύχθηκε σε έντονη αντίθεση προς την τότε «ανεωτιστική» κοσμική μουσική της ειδωλολατρίας, είναι μέχρι ένα βαθμό, η παλαιά ελληνική μουσική, ανασκευασμένη στην αρχική της απλότητα, με διαφοροποιημένο το περιεχόμενό της, σύμφωνα με τους νέους σκοπούς που επιδιώκει.

Εκτός όμως από αυτή την άμεση συνάφεια της ελληνικής αρχαίας με την νεώτερη Ευρωπαϊκή, η πρώτη, παρουσιάζει ειδικό ενδιαφέρον για αυτόν που την εξετάζει ιστορικά, όχι μόνο γιατί η μουσική των Ελλήνων είναι ο σπουδαιότερος παράγοντας του πνευματικού των βίου και συμπληρώνει αποφασιστικά την κατανόηση της κλασσικής αρχαιότητας αλλά διότι η ελληνική μουσική έχει ιστορία και γιατί η ιστορία αυτή, βρίσκεται σε θαυμαστή συνάφεια με την ιστορία και την ανάπτυξη του πνευματικού βίου των Ελλήνων, δείχνοντας έτσι, πόσο μεγάλη επίδραση ασκεί στην τέχνη το πνεύμα της εποχής, η γενική συναίσθηση.

Στη μουσική των παλαιών Ελλήνων αναγνωρίζεται καθαρά ο χαρακτήρας των τρόπων τους. Ακόμα σ' αυτή την τέχνη αποτυπώνεται με σαφήνεια και πλαστικότητα η φυσιογνωμία του πνεύματος της ελληνικής τέχνης.

-ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ-

ΓΕΝΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

α. Το έδαφος

Οι έλληνες που κατάγονται αναμφισβήτητα από την Ασία, έφεραν από εκεί, μαζί με τα έθιμα και τα άλλα στοιχεία του πολιτισμού και τις αρχές της τέχνης. Κάτω από τον Ελληνικό ουρανό όμως η τέχνη, ολοκληρωτικά ανανεώθηκε.

Από τη μια λοιπόν, η ποιότητα του εδάφους, που διασχίζεται από βουνά, επέβαλε στους κατοίκους αυστηρή εργασία που δεν επιτρέπει την ονειροπόληση και την «ηδυπαθή» φαντασία που γεννιέται λ.χ. κάτω από τις φοινικιές του Γάγγη κι από την άλλη η θαυμαστή μαγεία του νότου, η πλούσια μεταλλαγή της χώρας ανάμεσα σε θαυμαστά βουνά και μεγαλοπρεπή γαλάζια πέλαγα, μαζί με το φωτεινό και ζεστό ήλιο, διατηρούσαν σε ενέργεια τη φαντασία, ασκούσαν την καλαισθησία και ήταν προπύργιο κατά της επιπόλαιας, μέτριας πρακτικής και «λελογισμένης» νηφαλιότητας που είναι ο θάνατος κάθε τέχνης.

Αυτή η πολυμορφία του εδάφους έγινε αιτία να διαιρεθεί ο λαός σε διάφορες ατομικές τάξεις, ανάλογα με την εργασία που εκτελούσε η κάθε μία. Έτσι λοιπόν στα βουνά αναπτύχθηκε η κτηνοτροφία, στις πεδιάδες η γεωργία και στα παράλια άνθισε η ναυτιλία. Επειδή όμως ο κάθε κύκλος ήταν αυτός καθ' εαυτόν μικρός και δεν μπορούσε νάχει δική του υπόσταση, όλες οι τάξεις αυτές είχαν την ανάγκη της αμοιβαίας συνδρομής και ο φυσιολογικός τύπος του βίου του λαού ήταν ο τύπος της ελεύθερης ένωσης των νομών. Το μόνο όμως δυνατό είδος του πολιτικού βίου ήταν εκείνο που αντιπροσωπεύει την ενότητα εις το πλήθος, τη ζωηρή άμιλλα, τον θαρραλέο και καθαρό αγώνα, δηλαδή η δημοκρατία.

Η ελεύθερη ομοσπονδία συγκρατούσε τις αποχωρισμένες φυλές και η ενότητα του έθνους ήταν μόνο ιδανική. Σαν δεσμός λοιπόν χρησίμευε εκείνο το στοιχείο στο οποίο αποτυπώνεται καθαρά η ουσία του ιδανικού βίου του έθνους: η τέχνη. Έτσι εξηγείται γιατί η τέχνη στους Έλληνες γίνεται μέλημα του έθνους και μάλιστα, η λατρεία του έθνους, σε τελική ανάλυση είναι λατρεία της τέχνης. Η τέχνη είναι εκείνη που ενώνει τις χωρισμένες φυλές της Ελλάδας και «εξεγείρει» τη συναίσθηση του κοινού βίου παρά τη διάσπαση και τη διάρρηξη των συμφερόντων των φυλών. Και αυτό ακόμα και στα σκοτεινά χρόνια που η Ελλάδα είχε προ πολλού πάψει ν' αποτελεί έθνος.

Η προσοχή των πολιτικών ανδρών στρέφεται σε ανώτατο βαθμό προς την τέχνη της οποίας τη μεγάλη σπουδαιότητα, σχετικά με την πνευματική ζωή του έθνους, κατανοεί αμέσως κάθε φίλος της πατρίδας.

Η μουσική παιδεία είναι η *πρώτιστη ανάγκη*. Και η πολιτεία φρόντιζε με επιμέλεια για την εκπαίδευση στις μουσικές τέχνες * και ιδιαίτερα στη μουσική με στενότερη έννοια.

β. Η θέση της μουσικής σε σχέση με τις άλλες τέχνες

Σύμφωνα με τη θεμελιώδη αισθητική θεωρία των Ελλήνων οι τέχνες διαιρούνται αρχικά σε δύο γένη, στο καθένα από τα οποία τάσσονται ανά τρεις, δηλαδή: πρώτα οι τέχνες εκείνες, που τα έργα τους παριστάνουν κάτι απόλυτα έτοιμο και «αποτετελεσμένο» ενεργούν μόνες τους και δεν συνδέονται με κάποια άλλη μεσολάβηση (τέχνες αποτελεσματικές). Έπειτα οι τέχνες εκείνες που τα έργα τους, για να γίνουν εντελώς αισθητά, χρειάζονται τη μεσολάβηση και την πράξη των «παριστάντων τεχνιτών» (τέχνες πρακτικές). Οι μεν πρώτες λοιπόν, που λέγονται και πλαστικές, δηλαδή η αρχιτεκτονική, η πλαστική και η γραφική, παριστάνουν το «καλόν» (το έργο τους) «...ως εν χώρω ηρεμούν...» και αποτείνονται προς την όραση. Είναι δηλαδή οι τέχνες «εν ηρεμία». Οι δεύτερες, που λέγονται και μουσικές, δηλαδή η μουσική, η ποίηση και η ορχηστρική, παριστάνουν το έργο σαν κάτι που κινείται στο χρόνο και αποτείνονται προς την ακοή, τη φαντασία και την όραση. Είναι οι τέχνες «εν κινήσει». Το υλικό των πλαστικών τεχνών είναι η αδρανής ύλη. Το μέταλλο, η πέτρα, το ξύλο, το χρώμα. Των μουσικών τεχνών το υλικό είναι κάτι το έμφυχο και ζωντανό, ο φθόγγος, η λέξη και το σχήμα.

Και στα δύο αυτά γένη τώρα αντιστοιχούν ανά δύο από τις τέχνες αυτές, οι οποίες για το λόγο αυτό παρουσιάζουν κάποια αμοιβαία συγγένεια: ο τεχνίτης δηλαδή, μπορεί ή μόνος να εκφράσει το «ιδανικόν» (μήνυμα) που πρόκειται με το έργο του να αποδείξει ή να το δανειστεί από τη φύση, η οποία είναι το τεχνούργημα του αιώνιου πνεύματος, του δημιουργού. Το πρώτο, συμβαίνει στην αρχιτεκτονική και στη μουσική.

*μουσικές τέχνες: πιο κάτω αναλύεται ο όρος αυτός

Διότι ό,τι είναι για την αρχιτεκτονική η πέτρα και το μέταλλο, είναι για τη μουσική ο φθόγγος, το μόνο δηλαδή υλικό, με το οποίο και στο οποίο πραγματοποιείται η εικόνα που συνέλαβε η φαντασία του τεχνίτη. Όπως η αρχιτεκτονική δημιουργεί το έργο της με την πέτρα και το μέταλλο στο χώρο και απευθύνεται στην όραση, έτσι και η μουσική, το κάνει αισθητό, με τους φθόγγους, για την ακοή. Απ' αυτό φαίνεται η στενή σχέση που έχουν αυτές οι δυο τέχνες κι αυτό εκφράζει η φράση του Σλέγκελ: «Η αρχιτεκτονική είναι παγωμένη μουσική».

Αλλοιώς έχει το πράγμα στην πλαστική και στην ορχηστρική, γιατί και στις δύο αυτές τέχνες το «καλόν» το έργο, παρέχεται, εκφράζεται με την ανθρώπινη μορφή. Είναι δηλαδή «εξ αντικειμένου» διότι και η ορχηστρική από την άποψη αυτή, είναι κινούμενη πλαστική.

Ανάμεσα στις δυο αυτές τάσεις, υπάρχουν η ποιητική και η γραφική που, και οι δυο, παίρνουν βέβαια απ' έξω το πρότυπο τους, και συνδέονται με τους όρους της πραγματικής ύπαρξης, αλλά για την παραγωγή του έργου, υπακούουν στην υποβολή του πνεύματος, είναι δηλαδή «εξ υποκειμένου και εξ αντικειμένου».

Το ουσιώδες και κοινό γνώρισμα όλων των τεχνών είναι το μέτρο. Στις τέχνες «εν χώρω» παρουσιάζεται σαν συμμετρία, και στις τέχνες «εν χρόνω» σαν ρυθμός. Η συμμετρία και ο ρυθμός αποτελούν για τους παληούς Έλληνες (πολύ περισσότερο από σήμερα) την ψυχή κάθε τέχνης. Η Μουσική κατά την αντίληψη του πνεύματος των παλαιών, δεν είναι παρά «η τέχνη της ευρύθμου κινήσεως»¹ και η θεωρία αυτή αποδίδει ευστοχώτερα την ουσία του «καλού» στην μουσική, παρά η νεώτερη θεωρία, που είναι αισθηματική και σύμφωνα μ' αυτή, η αλληλουχία των τόνων είναι πάντοτε το μέσον για έκφραση αισθημάτων και διαθέσεων. Το ελληνικό πνεύμα αντιλαμβάνεται και πλησιάζει την τέχνη μ' ένα έντονο «πλαστικό» τρόπο και γι αυτό και στη μουσική καλλιεργεί με εξαιρετική αγάπη το πλαστικό της μέρος, δηλαδή τη μελωδία. Την ωραία γραμμή της αλληλουχίας των φθόγγων, η οποία κυλάει με σαφήνεια αποκαλύπτοντας τον χαρακτήρα της. Αντίθετα, το στοιχείο της αρμονίας² υποχωρεί και φαίνεται σαν ξένο και «ταραχώδες». Σ' αυτό το πνεύμα, που προτιμά το συνοπτικό και το εύληπτο, ανταποκρίνεται έτσι η μονοφωνία. Γιατί η πολυφωνία διαταράσσει τη διαύγεια της αντίληψης και δυσκολεύει την κατανόηση. Τα πολύφωνα τραγούδια εκτελούνται με τρόπο που οι δυο ή οι περισσότερες φωνές να αλληλοενισχύονται (σε οκτάβες) και όταν οι φωνές συνοδεύονται από όργανα αυτό γίνεται πάλι ομόφωνα ή σε οκτάβες, ή εάν η φωνή που συνοδεύει αποτελεί κάποιο είδος δεύτερης φωνής, τότε η τελευταία, ελαφρά μόνο «εγγίζει» την πρώτη και αμέσως πάλι επανέρχεται για να ενωθεί μαζί της δείχνοντας απλώς την ιδιότητα της τονικής ακολουθίας. Γενικά η πολυφωνία, όπου και όταν παρουσιάζεται χρησιμεύει πάντα στο να επιτείνει το ύφος της μελωδίας, να στηρίξει την κινητική γραμμή και να εκφράσει σαφέστερα το χαρακτήρα της.³

Το κάλλος λοιπόν της αρχαίας μουσικής αποτελούν από το ένα μέρος, η σαφήνεια, η διαύγεια και η ακρίβεια του φθόγγου, κι από το άλλο η «καλλονή» της ρυθμικά προσαρμοσμένης και ακουστικά ευχάριστης αλληλουχίας των φθόγγων της μελωδίας. Η πολύφωνη μουσική για να είναι αρεστή προϋποθέτει στη μουσική φαντασία μια επισκόπηση του χώρου. Αλλά ο Έλληνας θεωρούσε την μουσική αποκλειστικά σαν τέχνη της κίνησης στον χρόνο. Γι αυτό και το αν ή όχι είναι ωραία εξαρτάται μόνο από την καλομετρημένη μελωδική κίνηση.

Γι αυτό και η κατανόηση των λεπτεπίλεπτων διαφορών της μελωδικής κίνησης γινόταν μ' ένα τρόπο, που εμείς σήμερα δεν μπορούμε να έχουμε σχετική ιδέα.⁴ Παρατηρούνται με επιμέλεια οι σχέσεις των τόνων μεταξύ τους, ορίζεται και σταθμίζεται με ακρίβεια η σημασία των σχέσεων τους, με την αλληλουχία των τόνων, από την οποία προκύπτει η από τεχνική άποψη «ευάρεστη» σειρά και με μεγάλη προσοχή διαφυλάσσονται οι όροι της καλής μελωδίας.

Έτσι η τέχνη της μελοποιίας έφθασε σε τέτοιο βαθμό τελειότητας που στα χρόνια μας είναι αδύνατο να φτάσει. Το ίδιο συμβαίνει και στη ρυθμική. Γιατί η αγχίνοια του έλληνα μουσικού στρεφόταν προς την επινόηση καλών τονικών σειρών, αλλά προ παντός προς την επινόηση και

σχηματισμό, πολύμορφων και χαρακτηριστικών σχημάτων, της κίνησης δηλαδή ρυθμών. Γιαυτό η χορική μουσική των Ελλήνων έχει να επιδείξει τέτοιο πλούτο, που εμείς μάταια επιζητούμε στη νεώτερη ρυθμική. Χωρίς αμφιβολία όμως, ο περιορισμός της μουσικής τέχνης των ελλήνων βρίσκεται σ' αυτή την ίδια τη θεωρία τους.

Η λαμπρότητα των αρμονικά δεμένων φθόγγων, η δύναμη των πολυφωνικών θεμάτων, η ενέργεια του μουσικού χρώματος, όπως τα αντιλαμβάνεται η σύγχρονη μουσική αντίληψη, είναι πράγματα άγνωστα στο ελληνικό αυτί. Γιατί η μουσική δεν ώφειλε όπως τώρα να *εξεγείρει το πάθος*, αλλά να *συμβάλλει στο μέτρο*, καταπραΰνοντας και όχι εξάπτοντας το πνεύμα. Και για το λόγο αυτό σαν κανόνας επικρατούσε να *σχηματίζει κατιούσες μελωδίες* και όπου εξαιρετικά υπήρχαν πολύφωνα μέρη, εκεί μπορούσε η οργανική μουσική (το αγαπημένο αυτό παιδί της νεώτερης μουσικής τέχνης) να έχει μια δευτερεύουσα θέση. Τα δυο *ουσιώδη είδη* της οργανικής μουσικής των ελλήνων η *κιθαριστική* και η *αυλητική* εξυπηρετούσαν μόνο τη φωνητική μουσική, γιατί ό,τι κι αν έπαιζαν ήταν επινόημα και έργο φωνητικό. Ήταν δηλαδή απλή διακόσμηση του τραγουδιού.

Ποτέ η οργανική μουσική δεν εισήγαγε ούτε βοήθησε στην επινόηση ιδιαίτερων ανθυπόστατων μουσικών σχημάτων. Η ελληνική λοιπόν μουσική είναι στην ουσία, ακόμα και όταν εκτελείται από όργανα, φωνητική μουσική. Ωδή.

Αυτό συμφωνεί και με τη θεωρία των Ελλήνων. Ο Αριστοτέλης λέει: «*Η μουσική δεν είναι τίποτε άλλο παρά η εντονώτερη απόλαυση της ποίησης και έχει σαν έργο της, να εξεγείρει στην ψυχή του ακροατή το αίσθημα και τις ιδέες που είναι κατάλληλες να διευκολύνουν την πλήρη κατανόηση του ποιητικού έργου και αυτό είναι το κεντρικό σημείο γύρω απ' το οποίο οφείλουν να ταχθούν όλα τα στοιχεία της εκτέλεσης*».

Έτσι, συνδέεται πολύ στενά η ιστορία της αρχαίας μουσικής με την ιστορία της αρχαίας ποιητικής. Ο ποιητής είναι ο ίδιος μουσικός και συνθέτης και με κάποια έννοια θεωρητικός. Γιατί ο ποιητής αναντίρρητα οφείλει να έχει ακριβέστατη γνώση των κανόνων της μελοποιίας και των όρων του μουσικού «καλού» και πάλι ο μουσικός οφείλει να γνωρίζει καλά τα είδη της ποιητικής. Διότι τόσο στενά ήταν συνδεμένη η μουσική με την ποιητική, σαν τον κισσό που περιπλέκεται στο τείχος, ώστε η ποίηση να ορίζει το ρυθμό. Το αρχαίο μέτρο το οποίο ποτέ δεν εγκατέλειπε ο μουσικός, προκύπτει από την ποσότητα των συλλαβών και από τη σχετική τους διάρκεια. Οι σχέσεις της διάρκειας μεταξύ μακρών και βραχέων και η εκλογή του μέτρου ορίζεται από τους κανόνες της μετρικής. Το ρυθμικό είδος δίνεται στο μουσικό από τις λέξεις της ποίησης, που αυτός οφείλει να συμπληρώσει με φθόγγους και να παραστήσει μελωδικά.

Αυτή η στενή σύνδεση της μουσικής με την ποιητική, όσο μεγάλα έργα κι αν δημιούργησε, εμπόδιζε πάντως την ανθυπόστατη ενέργεια της μουσικής τέχνης, η οποία δεν μπόρεσε να υπερβεί τη ρυθμική και εκφραστική μελωδία. Η σχέση αυτή, των δύο τεχνών, διαφέρει ουσιαστικά από τη συνεργασία ποίησης και μουσικής κατά τη νεώτερη θεωρία. «*Η ωδή είναι μελωδικώς συντεταγμένη ποίησης*».

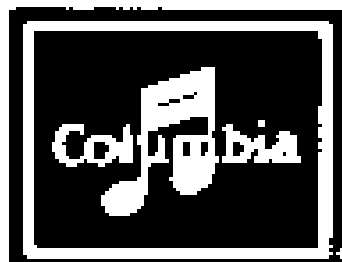
Στο επόμενο: «Στοιχεία διδασκαλίας της μουσικής»

1. Augustinus de musica 1, 3, "musica est scientia bene movendi".
2. Συνήχηση, ανεξαρτησία φωνών.
3. Η ίδια ακριβώς αντίληψη κυριαρχεί στα δημοτικά τραγούδια και είναι χαρακτηριστική η στάση των εκτελεστών απέναντι στα «αρμονικά» και πολυφωνικά στοιχεία που καμιά φορά επιχειρούνται στις εκτελέσεις τους: «όχι τέτοια, σας παρακαλώ, *καθάρια*», Β. Σούκας.
4. Φαίνεται ότι ο συγγραφέας αγνόησε τη θεωρία και την πράξη της ελληνικής εκκλησιαστικής μουσικής και δεν έκανε ένα σχετικό παραλληλισμό.

**ΛΑΚΗΣ ΧΑΛΚΙΑΣ
ΤΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΜΑΣ
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ**

Ο ΔΙΣΚΟΣ ΤΩΝ ΧΑΛΚΙΑΔΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΩΣ

ΠΕΤΡΟΥ ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΗΦΙΣΟΥ
ΤΗΛ: 3461266 - 3471689

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

Λ. ΞΑΝΘΑΚΗΣ